

Rued Langgaard: Violinsonate nr. 4 *Parce nobis, Jesu!* (BVN 376)

Kritisk førsteudgave ved Ole Ugilt Jensen og Bendt Viinholt Nielsen

Revisionsberetning

Kilder

A. Partitur. Autograf

B. Violinstemme. Autograf

C. Skitser

A. Partitur. Autograf

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling, RLS 74,1 (mu 9610.1671). Autograf. Blæk (tilføjelser og rettelser med blyant og farvestift). – Proveniens: Prof. Tage Nielsen.

Titel: *Rued Langgaard / Sonate ("Parce nobis, Jesu!") / for / Violin og Klaver (nr. 4.)* [tilføjet med Constance Langgaards håndskrift: ("*Sacre*") / *komp. 18-27. Februar 1949 i Ribe / III og IV Sats komp og renskrevet Kl. 3-7 Morgen 29/9 49 Ribe.*

Dateringer: før sats I: *18/2 49 4 Morgen* - efter sats II: *Ribe 21 Febr. 1949. Kl. 4 3/4. Morgen.* - efter sats IV: *komp Kl 3 1/2-5 Morgen 29/9, 49 Ribe. Renskr. færdig Kl 7 samme morgen.* - før sats V: *komp. 4 1/2-5 1/2 Morgen 27/2 49.* - efter sats V: *Finale komp. og renskrevet færdig 4 1/2-5 1/2 Søndagmorgen 27/2 49.*

16 blade, 35 × 26 cm; 30 beskrevne sider, pagineret: (titelside), (upag. side), 2-15, (blank side), 16-29, (blank side).

Papirtype: 10 og 12 systemer uden fabrikatangivelse; to blade dog med uidentificeret logo og betegnelsen 1652.

Indlagt i omslag med titel af Constance Langgaard og påskriften: *Til Hr. Magister Tage Nielsen venligst fra Komponistens Hustru.*

Note. Rummer enkelte tilføjelser i Constance Langgaards håndskrift (blyant og blæk), det drejer sig primært om anvisninger overført fra violinstemmen.

B. Violinstemme. Autograf

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling, RLS 74,2 (mu 9610.1671). Autograf. Blæk; tilføjelser med blyant og farvestift. – Proveniens: Prof. Tage Nielsen.

Titel: *Violin / Sonate ("Parce nobis, Jesu!") / Sonate for Klaver og Violin Nr. 4* [tilføjet med Constance Langgaards hånd: ("*Sacre*") / *af / Rued Langgaard / Komp. 18-19 Februar 1949 Ribe. / Kl. 4-6 3/4 Morgen.*

Overskrifttitel: *Parce nobis, Jesu!* (opr. *Sacré. Vita nuova*)

Dateringer: før sats I: *Kl. 4 3/4 Morgen* - efter sats II: *Kl. 6 Morgen. 21 Febr 49.* - efter sats III: *29 Sept. 49 3 1/2 Morgen.* - efter sats IV: *mellem 3 og 5 Morgen. 29 September 1949.* - efter sats V: *komp. færdig 6 3/4 Søndagmorgen 27 Febr. 49 Ribe.*

6 blade; blad 1-3 og 6: 34,5 × 26 cm, blad 4-5: 26 × 34,5 cm; 10 beskrevne sider, pagineret: (titelside), (upag. side), 2-5, (upag. side), (blank side), (upag. side), (blank side), 6-7.

Papirtyper: 10 systemer (blad 5 dog 14 systemer), uden fabrikatangivelse.

Note. Stemmen er udskrevet i forlængelse af partituret. Enkelte detaljer findes ikke i partituret. Nogle tilføjelser i Constance Langgaards håndskrift (blæk) kan konstateres, det drejer sig primært om anvisninger overført fra partituret.

C. Skitser

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling.

1. Skitser til sats I-II samt ubenyttet *Scherzo*. RLS 74,3 [blad 1-8].

Titel: *Violinsonate for Cello / af / Rued Langgård / 18 Febr. 49 tidlig Morgen / Skitse*

Dateret ved begyndelsen: *4 3/4 Morgen 18/2 49* - og til slut *6 3/4 Morgen*.

6 blade, 34,5 × 23,5 cm og 34,5 × 26,5 cm indlagt i beskåret, foldet nodeark med titel; folieret: (bl. 1 ufol.), 2-6. Skitsen findes på 8 af i alt 10 beskrevne sider; indeholder også bidrag til andre værker.

2. Skitse til sats V. RLS 74,3 [blad 9] + RLS 31,2 [blad 1]. Betegnet *Sonate. Finale*. Dateret ved begyndelsen: *4 1/2 Morgen 27/2 49* - og til slut *5 1/2 Morgen 27/2 49*.

2 blade, 34,5 × 27 cm; upagineret. Indeholder også bidrag til andre værker.

3. Skitse til sats III. Betegnet *Sonata furioso* og *Scherzo*. Dateret ved begyndelsen: *4 1/2 Morgen 29/9 49* - og til slut: *Kl. 5 1/4 29/9 49*.

3 blade: RLS 74,3 [blad 10]. 19,5 × 26 cm (øverste del af overrevet nodeblad) + RLS 134,29. 15 × 26 cm (nederste del af samme blad) + RLS 74,3 [blad 11]. 34,5 × 26 cm; alle blade upagineret. Indeholder også bidrag til andre værker.

4. Skitse til sats IV. RLS 76,4 [blad 3]. Betegnet *II* og *Presto furioso*. Dateret til slut: *Kl 5 1/2 29/9 49 Ribe*.

1 blad, 34,5 × 26 cm, upagineret. Skitsen findes på bladets ene side; den anden side indeholder bidrag til andet værk.

Redaktionsgrundlag

Udgaven er baseret på værkets hovedkilde, autografpartituret (kilde **A**). En række supplerende detaljer fra den separate violinstemme (**B**) er dog integreret i udgaven. Constance Langgaards tilføjelser i kilderne lades ude af betragtning. Skitserne (**C**) er af præliminær og ufuldstændig karakter og uden autoritativ kildeværdi.

Retningslinjer for udgaven

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er dog angivet med brudt streg og bueændringer som en kombination af hel og brudt streg.

Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Redaktionelle kommentarer findes i noterne nedenfor.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triol- og sekstolangivelser og manglende nodepunkteringer. Overflødige (gentagne) fortegn og enkelte gentagne dynamiske angivelser er stiltiende udeladt. Mindre justeringer af uegalt anbragte buer, foredragsbetegnelser og dynamiske angivelser er foretaget uden videre.

Komplettering foretaget i henhold til kilde **B** er ikke typografisk markeret i udgaven, men dokumenteres i noterne nedenfor. De sporadiske pedalangivelser gengives i udgaven som de står i partituret (**A**).

Kildernes ofte divergerende notationen af gentagelser og parallelsteder er søgt egaliseret, ligesom der i et vist omfang er foretaget gensidig redaktionel komplettering af de pågældende passager.

Noter

takt	stemme	kommentar
------	--------	-----------

Sats I

-	-	kilde C1 har tempoangivelsen ♩ = 54 og karakterbetegnelsen <i>andagtsfuldt</i>
11	vl	samklang 6: gentaget 0 i A udeladt og marc. tilføjet iht. B
13	vl	cresc.- og dim.kiler tilføjet iht. B

14	pno hh, vh	akkord 3: ♯ for g og g ¹ tilføjet af udgiveren (dominantfunktion til efterfølgende akkord)
19	vl	node 3-4 (efterslag): bue tilføjet iht. B
20, 21	vl	o tilføjet iht. B
24	vl	node 3: tr tilføjet iht. B
41	vl	node 4-11: én bue rettet til to buer iht. B
48	vl	<i>voldsomt</i> tilføjet iht. B
55	pno hh	sidste akkord: ♯ for g ¹ tilføjet af udgiveren (dominantfunktion til efterfølgende akkord)
62	vl	node 1-2: uklar rytmisk notation i A ; justeret iht. B
64	pno hh	akkord 2: RL har måske glemt ♭ for e ¹ , men notationen efterlader ikke i sig selv tvivl om det noterede e
67	vl	node 1: B har eis ² , hvilket tolkes som en skrivefejl
68	vl	A har kun 8 ^{va} ved node 1; justeret iht. B
69	vl	node 1: i A er forslagsnoden noteret før taktstregen (altså i t. 68); justeret iht. B
		node 1-2 (e ²): o tilføjet iht. B
		node 3-7: uoverensst. buer i A og B ; B følges pga. større overensst. mellem frasering og dynamik
71	pno hh	sidste akkord: ♭ for e ¹ tilføjet af udgiveren (anses for at være en forglemmelse)
84, 87	-	A har <i>Hurtigt</i> og ♩ = 126 ved t. 84, B har intet her, men ♩ = 126 ved t. 87; under hensyntagen til fermaterne har udgiveren fundet det mest logisk at præsentere et kompromis mellem de to kilder
103	vl	node 2: o tilføjet iht. B
110	vl	node 2-4: martellato i A rettet til marc. iht. B (jfr. næste note)
111	vl	node 1: marc. tilføjet iht. B
128	vl	node 2-4: marc. tilføjet iht. B
129	vl	samklang 1: martellato tilføjet iht. B
<u>Sats II</u>		
1	vl	<i>stor tone</i> tilføjet iht. B
28	pno hh	understemme: as ¹ og b ¹ er punkteret i A ; rettet til ♩ + ♪, således at takten rytmisk går op
	pno vh	samklang 1: ♭ for E tilføjet af udgiveren (anses for at være en forglemmelse)
33	vl	node 2-4: bue tilføjet iht. B
54	vl	<i>stor tone</i> tilføjet iht. B (tilføjet med Constance Langgaards håndskrift i A)
<u>Sats III</u>		
	-	ved begyndelsen (kun i A) står taktangivelsen 9/8 6/8, inde i satsen er der igen angivelser ved taktskift; udgiveren har valgt at anføre de faktiske takarter i satsen
2, 5, 7, 9 etc.	pno, vl	trilleangivelserne er egaliseret (RLs notation er inkonsekvent: med eller uden bue, forskellig buelængde, en eller to trilleangivelser, to punkterede fjerdedele eller punkteret halvnode)
6	vl	cresc.kile tilføjet iht. B
7	vl	node 1: f tilføjet iht. B
10	vl	samklang 4: marc. tilføjet iht. B
12	-	<i>a tempo</i> tilføjet i analogi med <i>Langsommere</i> i t. 51
14	vl	<i>lusingando</i> tilføjet i overensst. med <i>indsmigrende</i> i B
45	-	<i>accelerando</i> tilføjet i analogi med t. 6
55	vl	p og cresc./dim.-kile tilføjet iht. B
68	vl	<i>fff</i> (i A) rettet til <i>ff</i> iht. B

Sats IV

- 1 pno opr. styrkegrad *sempre ff* ændret af RL til *p* (ikke-overstreget *sempre* udeladt)
- 7 pno *fz* rettet til *ffz* i analogi med t. 3

Sats V

- **A** har *6/8* ved begyndelsen, **B** har *6/8 3/8*, mens der inde i satsen kun er sporadiske angivelser ved taktskift; udgiveren har valgt at anføre de faktiske takterarter i satsen
- 1 pno hh understemme, node 1-5: notationen af denne figur, der gentages ofte i satsen, veksler meget; notationen er søgt egaliseret – buen i t. 1 fra node 1 til 5 rettet til bue node 2-5 i analogi med t. 29 (jfr. t. 4 etc.)
- pno vh figuren node 1-4, der gentages ofte i satsen, var oprindeligt skrevet med bue fra node 1 til 4; senere tilføjede RL, dog ikke konsekvent, marc. på node 1 og 2 samt *fz* ved node 1 og *p* ved node 3; dette skete uden at buen blev ændret; udgiveren har konsekvent rettet buen, så den går fra node 2 til 4 – ændringen er typografisk markeret første gang, dvs. i t. 1; øvrige steder er rettelsen foretaget stiltiende)
- node
- 4 pno vh næstsidste node: *p* flyttet fra sidste til næstsidste node i analogi med t. 12 og 15
- 39-41 pno hh underlagt tekst tilføjet med blyant i **A** som ledsagelse til citat fra A.P. Berggreens melodi til salmen *Du, Herre Krist*
- 44 vl *ff* tilføjet iht. **B**
- 52 vl node 2: kompletteret i overensst. med t. 50
- 56 vl node 1: marc. tilføjet iht. **B**

BVN, rev. 26.7. 2002

Nodeudgavens kolofon:

Rued Langgaard: Sonate nr. 4 ”Parce nobis, Jesu!” (BVN 376)
© 2002 by Edition SAMFUNDET, Copenhagen.

BVN-numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkerfortegnelse*. Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgaven på Edition Samfundet: Bendt Viinholt Nielsen.

Rued Langgaard Udgaven er etableret med støtte fra Carlsbergfondet.
Den her foreliggende udgivelse er støttet af Langgaard-Fonden, Augustinus Fonden og Carlsbergfondet.

Spilletid: ca. 18 minutter.